

**Recenzja w postępowaniu doktorskim w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki muzyczne
pana mgr. Marcina Kucharczyka**

Podstawowe dane recenzenta:

Dr hab. Małgorzata Trzaskalik-Wyrwa, prof. UMFC
Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina
ul. Okólnik 2, Warszawa
Wydział Instrumentalny, Katedra Organów i Klawesynu

Warszawa, dnia 20.03.2025

Zlecniodawca recenzji:

Rada do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego
w Krakowie, uchwała nr 125/2024 z dnia 16 grudnia 2024 r.

Do nadesłanej Uchwały została dołączona praca wraz z dziełem artystycznym oraz dokumentacja
przygotowana zgodnie z art. 186 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie
wyższym i nauce (Dz.U.2023.742 t.j. z późn. zm.).

Podstawowe dane o Doktorancie:

Pan mgr Marcin Kucharczyk ukończył Akademię Muzyczną im. Krzysztofa Pendereckiego
w Krakowie w 2022 roku uzyskując tytuł magistra sztuki w specjalności gra na organach (dyplomy
na obu stopniach studiów – z wyróżnieniem). Studiował pod kierunkiem prof. dr. hab. Dariusza
Bąkowskiego-Kois. Podczas studiów w ramach programu Erasmus+ przebywał w Hamburgu, gdzie
studiował w klasach prof. Wolfganga Zerera, Matthiasa Neumanna i Menna van Delfta. Odebrał
w ten sposób wykształcenie klawiszowe w szerokim spektrum – przede wszystkim na organach,
ale również na klawesynie i klawikordzie. Rozwojowi akademickiemu Doktoranta towarzyszyły
spektakularne sukcesy na krajowych i międzynarodowych konkurach organowych oraz regularne
zaproszenia do wykonania koncertowych na festiwalach w Polsce i za granicą.

Marcin Kucharczyk pracuje jako nauczyciel i akompaniator w Szkole Muzycznej w Radomyślu
Wielkim, a także, w bieżącym roku akademickim, prowadzi zajęcia w AMKP w Krakowie
z przedmiotów towarzyszących edukacji organowej.

Dokumentacja dorobku artystycznego jest dla recenzenta dodatkiem do pracy doktorskiej jako
właściwe dzieło podlegające ocenie. Nie sposób jednak w kilku zdaniach nie odnieść się do
opisanej w dokumentacji dotychczasowej działalności artystycznej p. Marcina Kucharczyka.

W przedstawionym do wszczęcia przewodu doktorskiego dorobku artystycznym Kandydata zwraca uwagę w szczególności aktywność koncertowa prowadzona na festiwalach poza granicami Polski. Do dokumentacji nie dołączono wprawdzie programów, jednak przegląd anonsów internetowych tych koncertów daje obraz szerokiego repertuaru, jakim dysponuje p. Marcin Kucharczyk oraz swobodne operowanie stylistykami w zależności od rodzaju instrumentu, na którym odbywał się koncert. Prezentuje to Kandydata jako dojrzałego i samodzielnego artystę muzyka.

Dwa wystąpienia konferencyjne i udział w nagraniach wieloautorskich promujących wartościowe instrumenty organowe to aktywności reprezentowane w dokumentacji w mniejszości, jednak niewielki staż Kandydata w zestawieniu z najwyższą jakością występów oraz nagrań dają pewność, że jest to działalność rozwojowa, która daje nadzieję na kontynuację na satysfakcjonującym poziomie.

Recenzja pracy doktorskiej:

Dzieło artystyczne przedstawione wraz z opisem w formie pracy doktorskiej zawiera nagrane na płycie CD autorski wybór utworów pochodzący ze zbioru *für Kenner und Liebhaber* Carla Philippa Emanuela Bacha. Zbiór ten wśród niezwykle obfitej twórczości klawiszowej tego kompozytora, uznawany jest za najbardziej zróżnicowany zestaw wyzwań wykonawczych, tak w zakresie techniki klawiszowej, jak (może przede wszystkim) w sferze wyrazowej.

Literatura organowa II połowy XVIII wieku, po bujnym i zróżnicowanym stylistycznie barokowym repertuarze pochodzącym z różnych stron Europy, wydaje się pozostawać w pewnej stagnacji, zaś rozwijające się prężnie inne aparaty wykonawcze przodują przed organami zarówno ilością powstających dzieł, jaki i klasyczną lekkością i galanterią. Pozostająca na bocznych torze muzyka organowa czasów pobachowskich, choć (jak zaznaczył w pracy p. Kucharczyk) reprezentowana przez licznych znakomitych kompozytorów, w powszechnej świadomości przyćmiona jest zupełnie inną literaturą muzyczną i wraz z niespełniającym wymogów nowej ekspresji barokowym typem instrumentu komponowana jest w stopniu marginalnym. Twórczość samego Carla Philippa Emanuela przeznaczona na organy, w procentowym ujęciu stanowi nikłą część dorobku tego kompozytora i – jako jedna z najbardziej reprezentatywnych dla organowych stylów klasycznego i galant – została już zarówno w fonografii, jak i w wykonaniach koncertowych mocno wyeksploatowana.

Na tym tle ożywczo i nowatorsko zaprezentował się omawiany doktorat p. Marcina Kucharczyka. Doktorant sięgnął do ewidentnie pasującego do jego osobowości stylu „pobachowskiego” ukazując w pracy pisemnej drogę od analizy kompletu klawiszowej twórczości Carla Philippa Emanuela Bacha do wyboru dzieła najbardziej ambitnego technicznie oraz najbardziej „kapryśnego” w zakresie muzycznej prezentacji kontrastu nastrojów i emocji. Z obszernego zbioru *für Kenner und Liebhaber* wytypował on do nagrania utwory, które (według jego własnego uznania i muzycznego smaku) prezentują zróżnicowane faktury oraz ekspresję i narrację. Zaznaczyć tu należy, że ten autorski wybór dokonany został spośród dzieł, które nie są na organach często

grywane, zaś sam ich kompozytor przeznaczył je na instrument klawiszowy bez konkretnego wskazania – według analizy Doktoranta utożsamiany z klawikordem. Praktyka wykonawcza czasów Carla Philippa podtrzymuje wcześniej panującą zasadę wymiennego traktowania klawikordu, klawesynu i organów, zaś do tego zestawu z powodzeniem dołącza również pianoforte.

Płyty słucha się jednym tchem – wspomniana ożywczość i oryginalność tego nagrania ma wiele przyczyn:

- utwory w stylu klasycznym, z nutką gallant i rokoka brzmią na organach bardzo przekonująco, zrozumiane i przedstawione przez wykonawcę w taki sposób, jakby właśnie na organy, jako instrument wiodący zostały napisane;

- wspomniane wysokie wymagania techniczne przejawiające się w zbiorze napisanym chyba jednak bardziej *für Kenner* niż *für Liebhaber* nie sprawiają wykonawcy żadnego problemu – perliste gamy i pasaże sypią się spod palców selektywnie, w nieprawdopodobnych czasami tempach i z pełną czytelnością uzyskaną w akustyce stosunkowo dużego kościoła św. Anny w Warszawie;

- na fragmenty śpiewne i liryczne organista „zmienia osobowość”, zaś kontrasty prezentuje z przekonaniem i wycuciem czasu potrzebnego słuchaczowi na zorientowanie się w zaistniałej zmianie faktury, nastroju czy narracji;

- doboru instrumentu dokonano świadomie i odpowiednio uzasadniono w opisie dzieła – choć nie zgadzam się z przyjętym przez Doktoranta założeniem, że na instrumencie historycznym dźwięk odzywa się z opóźnieniem muszę przyznać, że nagrywając podobny repertuar również zwróciłabym się z ukłonem w stronę warszawskiego Pflügera.

W pracy został opisany proces twórczy artysty, a każdy z aspektów wykonawczych przedstawiony jest z głębokim uzasadnieniem. Jednocześnie tekst nie jest dysertacją muzykologiczną – analiza w wyraźny sposób odnosi się do kwestii wykonawczych, korzystając w swobodny sposób z analizy formalnej.

To, co cenię w nagraniu i pracy nade wszystko, to ekspresja: słyszalna od początku, do ostatnich nut muzycznego wykonania, ale również odczuwalna w sposobie pisania i redagowania tekstu o muzyce. W wyraźny sposób dzieło i opis wyszły spod ręki osoby świeżo patrzącej na wykonawstwo organowe, nie bojącej się nietypowych i oryginalnych wyzwań i głęboko przekonanej o słuszności dokonanych wyborów. W mojej ocenie tak właśnie powinien zachowywać się Artysta zdolny do prowadzenia samodzielnej i niezależnej działalności twórczej.

Opis dzieła artystycznego zawiera ponadto ważny element dydaktyczny. Na lekturze skorzystają przede wszystkim zainteresowani świadomym wykonawstwem muzycznym organiści poszukujący definicji zabiegów artykulacyjnych, wyczerpujących informacji o zdobnictwie a także refleksji nad tempami i agogiką. Doktorant przedstawia swoją drogę dojścia do wniosków „wybrzmiewających” w nagraniu, poszukiwania twórcze i definiowanie zjawisk często traktowanych jedynie jako intuicyjne – w zakresie artykulacji i analizy długości wybrzmiewania dźwięku organów należy się autorowi szczególna pochwała. Wysoce pożyteczne byłoby udostępnienie tego tekstu uczniom

i studentom organów, jako refleksji nad niuansem interpretacyjnym stanowiącym kwintesencję nauczania gry na naszym instrumencie.

Przedstawione powyżej wysokie oceny dzieła artystycznego i jego opisu stanowiące pracę doktorską Marcina Kucharczyka przyćmiewają w zasadzie jedną tylko wątpliwość tłącą się w mojej recenzenckiej ocenie: dotyczy ona zasadności praktykowania koncertowego lub fonograficznego monograficznych recitali organowych. Wątpliwość ta odnosi się do ocenianej pracy p. Kucharczyka jedynie marginalnie, gdyż uważam, że do układania repertuarów „dzieł artystycznych” przygotowywanych do oceny egzaminacyjnej w toku przewodu doktorskiego lub habilitacyjnego podchodzi się w sposób szczególnie, analityczny i (prawdopodobnie ze względu na łatwość sformułowania tematu i celu badawczego) często właśnie monograficzny. Jako organistkę zafascynowało mnie usłyszane dzieło Marcina Kucharczyka i wtopiona w lekturę jego opisu czujnie słuchałam poszczególnych ścieżek nagrania, analizując wraz z autorem doktoratu niuans, subtelności registryjne (tak dokładnie opisane w tekście) oraz zachwycającą grę czasem, kontrastem i artykulacją. Próbując jednak „wyjść ze skóry” organisty i obiektywnym uchem przeciętnego melomana wysłyszeć w tym jednak bardzo jednolitym, ponad 60-minutowym, repertuarze utrzymania napięcia i zainteresowania niewprawionego słuchacza – wydaje się to zadaniem niemożliwym...

Organiście jednak zapoznanie się nagraniem wraz z opisem przynosi wielką satysfakcję. Dzieło jest milowym krokiem w zakresie pojmowania i interpretowania pobachowskiego repertuaru klawiszowego wykonanego na organach, zatem z pełnym przekonaniem stwierdzam, że praca doktorska Marcina Kucharczyka zasługuje na tej niwie na wyróżnienie, o co niniejszym w tej recenzji wnioskuję. Z przedstawionej dokumentacji wynika, że mgr Marcin Kucharczyk jest wszechstronnym i niezależnym muzykiem. Na uwagę zasługuje wysoki kunszt wykonawczy zaprezentowany na płycie CD z utworami Carla Philippa Emanuela Bacha przedstawionej jako dzieło artystyczne w niniejszym postępowaniu. Bogata działalność artystyczna Doktoranta przyczynia się do upowszechniania polskiej kultury oraz stanowi znaczący wkład w rozwój polskiej organistyki i dyscypliny sztuk muzycznych.

Niniejszym stwierdzam, że dorobek artystyczny i naukowy oraz rozprawa doktorska pod tytułem „Perspektywy wykonawcze późnej twórczości klawiszowej Carla Philippa Emanuela Bacha: organowa interpretacja sonat, rond i fantazji ze zbioru *für Kenner und Liebhaber*” wraz z dziełem artystycznym spełniają wymogi sformułowane w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.). Stawiam wniosek o przyznanie panu magistrowi Marcinowi Kucharczykowi stopnia doktora w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki muzyczne oraz o wyróżnienie jego rozprawy doktorskiej.

Margonata Trześniewska